

R

raaputusvideo Videotuotannon menetelmä, jossa jo olemassa olevaa kuvamateriaalia "raaputetaan" erilaisilla videoleikkaustekniikoilla ja tuotetaan tällä tavalla uusia merkitysyhteyksiä. Erona montaaileikkaukseen on se, että tällaisessa *scratch*-videossa montaa si toteutetaan kuvansisäisesti eikä kahden kuvan tai otoksen välisessä leikkauksessa.

radikaali media ks. vaihtoehtolehdistö

radio 1) Vapaasti eteneviin sähkömagneettisiin radioaaltoihin perustuva pikaviestin, joka radioaaltoja käyttäen siirtää sähköisten signaalien muodossa olevaa ääntä, puhetta ja musiikkia. Ääntä voidaan siirtää kaukaisiin kohteisiin samanaikaisista tai tallennetuista tapahtumista sähköisen viestintäjärjestelmän avulla. 2) Radiolähetyksiä vastaanottava elektroninen laite. 3) Joukkoviestintäteollisuuden haara, joka luo tällä mediavälillä lähetettäviä ohjelmia. 4) Yleisradiotoiminnan muoto, jossa radioaaltoja käytetään ääniohjelmien välittämiseen.

radioasema Tietyllä kuuluvuusalueella toimiva radio-ohjelmien tuotantoyksikkö.

radiopuhelin Puhelinjärjestelmä, jossa yhteyden valinta ja puhelu välittyvät vapaasti etenevien sähkömagneettisten värähtelyjen avulla eikä johtimia pitkin kuten tavallisessa puhelinjärjestelmässä.

radioteoria Bertol Brechtin radiotoiminnan alkuaikoina esittämä ajatus radiojournalismin "tasa-arvoistamiseksi" rakentamalla jokaisesta radiovastaanottimesta myös lähetin, jolloin radiokuuntelijoista tulisi myös sanomien lähettäjiä. Käytännössä ko. käytäntö kaatuisi jo käytettävissä olevien radiotaajuuksiin rajallisuuteen, puhumattakaan sisällön kakofonisoitumisesta.

rag Sanomalehti, jolla on matalat journalistiset standardit.

raideajo Kamera-ajo, jossa kamera liikkuu samansuuntaisesti liikkuvan kohteensa kanssa.

railroad Tarkistamattoman jutun kiireellinen "pikajunamainen" painoon lähettäminen erityisesti *deadline*-tilanteessa.

rajaus Kuvan sisällön jäsentely keskittymällä olennaiseen. Rajaus voidaan toteuttaa näkyvän kuva-alan tiivistämisellä tai kuvakoon valinnalla. Rajaus toteutetaan säätämällä kameran polttoväliä, vaihtamalla objektiivia tai muuttamalla kameran etäisyyttä kuvattavasta kohteesta.

rakenteellinen determinismi Medioiden toimintaan vaikuttava selitysmalli, jonka mukaan toimittajat työskentelevät tiedostamattaan ideologisten, teknologisten ja taloudellisten rakenteiden alaisuudessa, jotka pakottavat heidät tuottamaan tietynlaisia sisältöjä.

rakenteisuus Viestintäjärjestelmän ominaisuus, joka määrittää sen, missä määrin tiedon etsintä poikkeaa satunnaisesta etsimisestä. Viestintäjärjestelmä on rakentumaton, jos työyhteisön jäsenet käyttävät tietokanavia täysin mielivaltaisesti.

raportti 1) Suunnittelun ja päätöksenteon pohjaksi laadittu virallinen dokumentti, joka sisältää tietoa jostakin tapahtumasta tai tilanteesta tai joka käsittelee jotakin muuta täsmällisesti määriteltyä aihetta kokemuksina, tutkimustuloksina ja johtopäätösinä. 2) Kirjoittavan toimittajan, reportterin, laajempi juttu.

rapport-talk Intiimisyyttä ja intiimisyiden rakentumista korostava esitystyyli.

rasteri 1) Painamista varten tarpeellinen sävy- ja värikuvan tummuuserojen toistaminen

hajottamalla kuva rasteripisteiksi. Erilaisilla rasteritiheyksillä saadaan eri harmaan sävyjä myös esimerkiksi tekstin taustalle. 2) Kuva, jossa kuvan tummuuden vaihtelut esitetään rasterisävyjen avulla.

rating Arvioitu osuus kaikista mahdollisista television katsojista, jotka ovat nähneet tietyn ohjelman tai tv-spotin.

ratings Radio- ja televisio-ohjelmien, lähetysten tai kanavien absoluuttiset tai suhteelliset yleisömäärät.

reaaliaikaisuus Samanaikaisuus television tai radion suoran lähetyksen kanssa.

reaction shot Kameraotos, jolla näytetään parhaillaan käynnissä olevan tapahtuman tai toiminnan reagointi tilannetta seuraavissa ihmisissä. Reaktio voi olla esimerkiksi viha, ilo, hämmästyminen tai suosionosoitus.

react piece Juttu, jossa kuvaillaan asiantuntijan tai "kadunmiehen" reaktioita johonkin uutistapahtumaan.

read me -juttu ks. holy shit -juttu

reagointiotos Tv-haastatteluun liitetty osuus, jossa toimittaja reagoi haastateltavan sanomisiin esimerkiksi nyökkäämällä tai hymyilemällä.

reaktiivinen kriisinhallinta Eräänlainen "romahduksenhallinta" tilanteessa, jossa media on jo havahdunut ja organisaatiosta on alkanut syntyä kielteistä julkisuutta.

reaktiivinen viestintä Jälkikäteen reagoiva viestintätapa, jolloin organisaatio ei ennakoiki tai valmistaudu viestintätilanteisiin, vaan toimii pääasiassa ulkoa tulevan kyselyn tai paineen seurauksena.

RDS (radio data system) Järjestelmä, joka valitsee kulloinkin parhaiten kuuluvan aseman esimerkiksi automatkan aikana.

reality commercial ks. tosi-mainos

reality show ks. tosi-show

reality tv ks. tosi-tv

referaatti Pääkohtien suppea ja tiivis esittäminen omin sanoin.

referee-menettely Nimettömien alan asiantuntijoiden tekemä arviointi esimerkiksi tieteellisen artikkelin julkaisemiseksi.

referenssinauha Lain edellyttämä, tietyksi ajaksi taltioitava kopio lähetetystä radio- tai tv-ohjelmasta.

regulaatio Median yhteiskunnallinen sääntely.

reliabiliteetti Mittauksen kyky antaa ei-sattumanvaraisia tuloksia määrällisessä tutkimuksessa.

rekisteri Virallinen, viranomaisen hallinnoima luettelo erilaisista asioista, kuten henkilöistä tai tapahtumista.

renderöinti Laskentaprosessi, jossa leikkaustyö ja siirtymätehosteet muunnetaan valmiiksi elokuvaksi tai videoksi.

repetition and difference Odotettujen ja odottamattomien elementtien yhdistelmä yksittäisessä mediatuotteessa.

reportaasi Journalistinen genre, joka on uutista vähemmän ajankohtainen ja monia lähteitä käyttävä todellisuuden kuvaus. Faktojen ohella reportaasi pohjaa kirjoittajansa persoonallisiin havaintoihin, tunteisiin, tunnelmiin ja näkemyksiin. Olennaista on läsnäolon tuntu.

report-talk Hyödyllisten tietojen vaihtamiseen painottuva esitystyyli.

reportteri Kirjoittava journalisti (*reporter*) erotuksena juttuja käsittelevästä tai taivastavasta journalistista (*editor*). Termillä halutaan myös korostaa journalistisessa työssä asioiden selvittämistä, tiedonhankintaa ja kriittisyyttä (*reporting*) varsinaisen jutun kirjoittamisen (*writing*) sijasta.

reportteripäätte Kannettava, tietokonepohjainen tekstinkäsittely ja -lähetyslaite, jonka muistiin tallennettu teksti siirretään lehtitalon tietokantaan puhelinlinjojen tai radioaaltojen välityksellä.

reppari 1) Reportteripäätte. 2) Reportaasi.

representaatio Merkitysten tuottaminen mielessä olevien käsitteiden avulla, "jonkin esittäminen jonakin". Esitetty asia tuodaan esille jo valmiiksi tulkittuna ja kehystettynä sekä jostakin näkökulmasta määriteltynä. Kysymys ei ole todellisuuden suorasta esittämisestä, vaan kohteeseen liittyvien merkitysten synnyttämisestä jonkin välineen avulla. Representaatio voidaan kuvata prosessiksi, jossa ulkoisen maailman esineet, ihmisten mentaaliset mielikuvat ja erilaiset merkkijärjestelmät kohtaavat toisensa. Esitettävä asia tuodaan esille jo valmiiksi tulkittuna ja kehystettynä sekä jostakin näkökulmasta määriteltynä. Kysymys ei ole todellisuuden suorasta esittämisestä, vaan kohteeseen liittyvien merkitysten synnyttämisestä jonkin välineen avulla. Esimerkiksi media ei ainoastaan esitä (*presentoi*) tai heijasta todellisuutta tai viattomasti kerro siitä tarinoita, vaan median kertomukset ja tieto myös aina osaltaan tuottavat todellisuutta. Mediaesitykset pikemminkin muotoilevat todellisuutta *uudelleen* kuin ovat siihen välitön ikkuna. Vastaavasti mediaesitykset ovat täynnä valintoja siitä, mitä näytetään ja mitä ei ja mistä näkökulmasta asiat esitetään.

reproduktio Kuvan tai sivun jäljentäminen samannäköisenä tavallisesti jollakin valokuvaukseen perustuvalla menetelmällä.

reprokamera Jäljennöskamera, jolla kuvaoriginaali muunnetaan painamisen tarpeiden mukaan oikeaan kokoon ja rasteroidaan.

reregulaatio Median yhteiskunnallinen sääntely, jossa uudenlaista sääntelyä on jouduttu synnyttämään aiempien sääntelyn kohteiden, kuten esimerkiksi omistusjärjestelyjen, purkamisen seurauksena.

research-toimittaja ks. taustatoimittaja

reseptiotutkimus 1) Tutkimussuuntaus, jossa mielenkiinnon kohteena ovat yhtäältä tavat, joilla joukkoviestintäsanomia otetaan vastaan ja toisaalta ne tulkinnalliset merkitykset, jotka annetaan vastaanotetuille sanomille, esimerkiksi tv-ohjelmalle. 2) Tutkimus, jossa tarkastellaan viestimien asemaa ja merkitystä ihmisten elämäntavassa.

resoluutio Selkeyteen ja terävyyteen vaikuttava kuvan juovatiheys. Resoluutio kertoo, kuinka tiheästi digitoitavasta kuvasta on otettu näytteitä. Resoluutio määritellään kuvapisteen tiheytenä mittayksikköä kohti. Tiheyden eli resoluution kasvaessa yksittäiset kuvapisteen käyvät pienemmiksi, mikä näkyy kuvan laadun paranemisena.

respektio-oikeus Tekijän moraalisiin oikeuksiin kuuluva suoja välttää teoksen muuttamiselta tavalla, joka loukkaa tekijän taiteellista arvoa tai omalaatuisuutta. Teosta ei saa saattaa yleisön

saataville taiteelliselta arvoltaan pilattuna tai turmeltuna. Respektio-oikeus ei sitä vastoin kiellä esimerkiksi taideteoksen hävittämistä. Loukkaavuutta on arvioitava aina objektiivisilla kriteereillä.

resurssienhallinta Ohjelma, jolla voidaan selata, avata ja hallita tietokoneessa olevia levyasemia, kansioita ja tiedostoja tai jota voidaan käyttää verkossa muissa tietokoneissa olevien jaettujen kansioiden avaamiseen ja katseluun.

retoriikka Esitys- tai ilmaisutapa, joka pyrkii vastaanottajan suostuttelemiseen.

retorinen kysymys Toteamuksena esitetty kysymys, joka ei edellytä vastaamista.

retouch Etupäässä mainonnassa käytettävä kuvamanipulaation menetelmä, jossa mallien pörröttäviä suortuvia oikaistaan tai reisiä hoikennetaan.

review 1) Aikakauskirja. 2) Yleiskatsaus.

revinnäinen Kuva aiemmin julkaistusta lehtijutusta, usein rasteripohjaisena.

revolverihaastattelu Aggressiivisten, kriittisten ja yllättävien kysymysten esittäminen haastateltavalle etenkin suorassa radio- tai televisiolähetyksessä. Tällaisen haastattelumetodin tarkoituksena on saada itse haastattelutilanteeseen jännitettä jotta haastateltava ärsyyntyisi "avautumaan" ja ottaisi rohkeasti kantaa hänelle esitettyihin asioihin.

revolverijournalismi "Päälleikävä", myös epäeettiseksi kritisoitu journalismin muoto, johon kuuluu vastahakoisten tietolähteiden uhkaaminen epämiellyttävien tietojen julkaisemisella.

revolverietsikko ks. otsikko

rewriter man ks. toimitus

RFT (*rich text format*) Tekstin muotoilustandardi, joka mahdollistaa muotoiltujen asiakirjojen siirtämisen ohjelmasta toiseen.

riesa ks. äpärä

riippuvuusteoria Tiedotustutkimuksen teoria, joka korostaa median yhteiskunnallista asemaa ja ihmisten sosiaalista riippuvuutta tiedonvälityksestä. Teollistuneet yhteiskunnat ovat voimakkaasti riippuvia joukkoviestinnän tuottamista palveluista. Toisaalta vaikka sanomien sisältö vaikuttaakin yleisöön, yleisön reaktiot vaikuttavat myös joukkoviestimiin ja niiden tarjontaan. Teoriaa on kritisoitu tiedotusvälineiden merkityksen korostamisesta ja muiden instituutioiden, kuten perheen, koulutuksen, uskonnon, politiikan merkityksen vähättelystä. Median välittämien sanomien tiedollisen, tunnepohjaisen ja käyttäytymistä ohjaavan vaikutuksen onkin arveltu kaventuvan tiedonlähteiden lisääntyessä.

rikas viestin Viestintäväline, jossa palaute on nopeaa ja viestintä usein henkilökohtaista.

rinnakkaispainos Kirjan eri kieliversioiden julkaiseminen samanaikaisesti alkuperäisteoksen kanssa.

retusointi Painetuotteeseen tulevien elementtien, erityisesti kuvien, korjaileminen ennen painamista.

RISC Tutkimus, jolla seurataan arvojen ja asenteiden ohella myös kuluttajien median käyttöä. Tuloksia voidaan hyödyntää valittaessa tuotteille ja palveluille mainosvälineitä. Toimitukset voivat hyödyntää tutkimuksen tuloksia omassa kuluttajalähtöisessä tuotekehittämissään.

ristihäivytytys 1) Yhden äänen alentaminen ja toisen samanaikainen kohottaminen.

2) Ristikuvan käyttö.

ristiinomistus ks. joukkoviestintä: keskittyminen

ristikuva Kuvallinen esitystapa, jossa otoksesta toiseen siirrytään niin pehmeästi ja hitaasti, että poistuva kuva ja sen tilalle tuleva kuva ovat osittain päällekkäin ja niiden vaihtuminen on helposti nähtävissä.

ristileikkaus Kuvallinen esitystapa, jossa ohjelmaan leikataan vuorotellen esimerkiksi keskustelun osapuolet.

ristiretkeläisjournalismi Joukkoviestimen kampanjointia jonkin yhteiskunnallisen epäkohdan poistamiseksi.

ritualistinen mediankäyttö Valikoimaton, tavaksi tullut ja ajankuluttamiseen tähtäävä mediankäyttö, joka ei suuntaudu mihinkään erityiseen mediasisältöön.

road block Mainostaminen samanaikaisesti usealla eri kanavalla tai julkaisussa tavoitteena maksimoida mainoksen tavoittavan yleisön määrä.

road movie Vaelluselokuva, joka rakentuu vapaamuotoisesti paikasta toiseen liikkuvien päähenkilöiden sattumalta kohtaamien ihmisten ja sitä kautta syntyvien tilanteiden ja niistä selviytymisen varaan.

road show Yhteisön johdon henkilöstölleen järjestämä tiedotus- ja keskustelutilaisuus jostakin ajankohtaisesta ja merkittävästä asiasta yhteisön eri toimipaikoilla. Toimipaikat saattavat sijaita kaukana toisistaan, jolloin on kätevintä, että johto liikkuu henkilöstön sijasta.

roadster Jättimäinen ulkomainos(taulu).

rocket head Jutun ensimmäisten sanojen leipätekstiä suurempi pistekoko. Sanoilla korvataan usein jutun otsikko.

rockumentti Rockmusiikkia yleensä tai yksittäisiä (rock)yhtyeitä tai artisteja käsittelevä dokumenttielokuva.

rojalti Tekijälle tai muulle oikeudenhaltijalle maksettava korvaus siitä, että hän siirtää sopimuksella käyttöluvan tekijänoikeudelliseen aineistoon.

rokotusefekti Mediayleisön vastustuskyky tiettyjä viestejä kohtaan tilanteessa, josta heitä on ennakoon varoitettu tällaisista viesteistä.

rolling credits Elokuvan tai tv-ohjelman lopussa kuvaruudussa suuntaansa katkeamattomana etenevä tekijöiden nimilista.

rolling news ks. open-ender

romanisointi Suositun elokuvan pohjalta tehty kirjaversio.

romppu ks. cd-rom

roolit ks. joukkoviestintä: roolit

roskaposti Joukkojakeluna lähetetty, ei-toivottu ja sähköpostilaatikon tukkiva sähköposti- tai keskusteluryhmäviesti.

rotaatio Painokone, jossa painolevy on kiinnitetty pyörivään sylinteriin. Rotaatiopainokoneissa käytetään rullalta tulevaa paperia, joka vasta painamisen jälkeen leikataan ja taitetaan haluttuun

kokoon.

rotaatiokello Lähetysvirtaperiaatteella toimivan radion sisällönhallintaväline, jonka avulla kukin lähetystunti kuvataan lähetysosuuksittain ja joka käsittää kaiken mitä lähetystunti sisältää. Rotaatiokello täsmentää ohjelmatuotannon erilaisten elementtien järjestyksen ja keston tietyinä ajanjaksona. "Rotaatio" rotaatiokellossa viittaa tietyinä aikaslottina esitettävien musiikkiäänitteiden, uutisten, mainostaukojen, aikatiedotusten ja sääkatsausten sekoitukseen. "Kellolla" viitataan siihen, että lähetyksen elementit esiintyvät erimittaisina viipaleina kestopaikkaisesti.

roundup Juttu, jossa yhteiseen teemaan sisällytetään useampia tapahtumia tai kehityskulkuja, esimerkiksi säätilan kehittyminen ja sattuneet liikenneonnettomuudet.

roving reporter Useassa eri juttupaikassa kiertävä toimittaja.

rowback "Huopaamisjuttu", jolla pyritään korjaamaan aiemmin julkaistussa jutussa ollut virhe ilman että tätä virhettä enää yksilöitäisiin tai otettaisiin siitä erityistä vastuuta.

rubari Slangitermi otsikolle

ruiskumalli ks. SR-malli

ruohonjuurilobbaus ks. lobbaus

rumpuskanneri Elektroninen värierottelulaite, johon kuvaoriginaali sijoitetaan rummulle. Skanneri lukee kuvan valopisteen avulla rummun pyöriessä ja samalla liikkeessä akselinsa suunnassa.

rumputekstit ks. loppurumpu

running story Useamman päivän ajan toistuva, yhteistä aihetta käsittelevä juttu, joka on osa laajempaa juttusarjaa.

ruumis Kirjoitus- tai latomisvirhe, jossa tekstistä puuttuu yksi tai useampia sanoja.

ruutu Näyttöpäätteen ruudulle kerralla mahtuva osa juttua.

ryhmittymä Ihmisten joukko, joka havaitsee jonkin asian tai teeman ongelmalliseksi ja joka on valmis organisoitumaan tehdäkseen asialle jotakin.

ryhmäjulkaisu Vastaanottajaryhmittäin postitettava lehti. Julkaisussa on oltava maininta "ryhmäjulkaisu" ja vastaanottajaryhmää osoittava merkintä.